

ESIPUHE

Käsissäsi on Puhe ja kieli -lehden ensimmäinen selkokieltä käsittelevä teemanumero.

Selkokieltä on käytetty Suomessa jo 1980-luvulta alkaen. Selkokielen käyttäjämäärät ovat jatkuvasti kasvussa: Selkokeskuksen tämänhetkisen arvion mukaan jopa 750 000 suomalaista hyötyisi selkokielestä. Joukossa on maahanmuuttajia, kehitysvammaisia, muistisairaita ja nuoria, joilla on lukemisen esteitä – ihmisiä, joille tavallinen yleiskieli on liian vaikeaa ymmärrettäväksi. Suuria ongelmia aiheuttaa paitsi yksilölle myös yhteiskunnalle: meillä ei ole varaa antaa näin ison osan väestöstä syrjäytyä kielellisten ongelmien vuoksi.

Selkokieli on tällä hetkellä näkyvästi esillä. Ylen Selkouutiset piti keväällä 2019 ensimmäisen selkokielen vaalikeskustelun, ja selkokielen käytön laajentaminen mainitaan vuoden 2019 hallitusohjelmassa. Selkokielen neuvottelukunta nosti tärkeimmäksi tavoitteekseen kauden 2019–2021 toimenpideohjelmassa selkokielen saamisen lakiin. Yhteiskunnan kehittymisen ja selkokielen käyttäjäkunnan kasvun myötä tarve selkokielen tutkimukselle ja asiantuntijoiden koulutukselle on voimakkaasti lisääntynyt. Selkokielen edistäminen pelkän käytännön kokemuksen perusteella ilman monitieteistä ja perusteellista tutkimusta on helposti epäohjonmukaista. Tutkijoilla ja muilla toimijoilla on yhteinen päämäärä: selkokielen on autettava tarvitsijaansa, lisättävä yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Selkokielen asia koskettaa kaikkia suomalaisia. Selkokielestä on tulossa uusi kansalaistaito.

Suomalainen selkokielen tutkimus on kauan ollut yksittäisten tutkijoiden varassa. Systemaattisen tutkimuksen tunnistetusta tarpeesta syntyi keväällä 2018 selkokielen tutkijoiden Klaara-verkosto. Verkosto perustettiin Kielitieteen päivillä Helsingissä toukokuussa 2018 pidetyssä työpajassa, jonka tavoitteena oli koota yhteen suomalaisen selkokielen ja suomenruotsalaisen *lättlästin* tutkimuksesta kiinnostuneita. Tämän teemanumeron artikkeleista kolme pohjautuu kevään 2018 Klaara-työpajan esitelmiin.

Tämän teemanumeron kirjoitukset käsittelevät selkokielen käytön kehittymistä Suomessa (Eliisa Uotila), selkokieltä S2-oppijan näkökulmasta (Sonja Dahlgren), selkomukautusten käyttöä luku-piirissä (Mervi Kastari) ja selkokielen vaikeustasoja (Leelaura Leskelä).

Selkokielen tutkimus kehittyy ja myös kansainvälistyy tällä hetkellä nopeasti. Kielitieteen päivillä 2019 Joensuussa pidettiin toinen kotimainen Klaara-työpaja. Kevään 2019 aikana Helsingissä pidettiin Koneen Säätiön rahoittama yhdeksän työpajan sarja, joissa kartoitettiin selkokielen tutkimustarpeita selkokielen tarvitsijoiden, toimijoiden ja eri tieteenalojen näkökulmista. Syyskuussa 2019 pidettiin Helsingissä ensimmäinen kansainvälinen selkokielen tutkimuksen Klaara-konferenssi, johon saapui yli 80 osallistujaa 12 maasta. Konferenssin esitelmissä havainnollistui sekä tutkimuskohteen laajuus että tieteenalojen, taustateorioiden ja metodien monipuolisuus. Klaara-konferenssi saa jatkoa syksyllä 2020 Sveitsin Oltenissa.

Tutkimuksen kansainvälistyminen on aiheuttanut painetta terminologiseen yhdenmukaisuuteen. Keskustelun ytimessä on *selkokieli*-käsitteen englanninkielinen vastine. Pitkään käytössä ollut *easy-to-read language* (usein myös *Easy-to-Read language* tai *EtR language*; näin myös *easy-to-read / Easy-to-Read / EtR Finnish*) koetaan ongelmallisena paitsi raskaan ortografiansa myös tekstipainotuksensa takia: minne jäävät selkokielen puhuminen ja ymmärtäminen? Aiheesta keskusteltiin myös syksyn 2019 kansainvälisessä Klaara-konferenssissa. Kilpailevina ehdokkaina esitettiin mm. *accessible language*, *clear language* ja *easy language*. Termi *plain language* ei tule kysymykseen selkokielen

kohdalla, koska se on jo vakiintunut tarkoittamaan hyvää virkakieltä ja laajemminkin selkeää kieltä. Selkokieltä tutkiva tiedeyhteisö ei ollut vielä syksyllä 2019 valmis sitoutumaan yhteen englanninkieliseen termiin. Tämän teemanumeron englanninkielisissä tiivistelmissä olemme päätyneet käyttämään termejä *easy language* 'selkokieli' ja *Easy Finnish* 'selkosuomi' tiedostaen termitilanteen muutosherkkyyden.

Toivomme tämän teemanumeron artikkeleiden paitsi avaavan uusia näkymiä selkokieleen myös herättävän tutkijoissa halua tutkia lisää selkokieltä. Hyvä lukija! Lue siis, inspiroidu, väitä vastaan ja tutki itse. Kutsumme sinua jatkamaan selkokielen tutkimusta yhdessä monitieteisen tutkijayhteisön kanssa.

Camilla Lindholm ja Ulla Vanhatalo